

Хуха-Моховинка Василь Королів-Старий

Вона була останньою.

Народилася не раною весною, як всі її сестри та брати. Було тоді вже тепле, ясне, веселе літо. Тим-то вона була найменшою в родині, "мізинчиком". Її дуже жаліли й любили, але ж любили не тільки за те, що була вона манісінька, як кошенятко. Була вона добра, лагідна, плоха, звичайненька, слухняна, роботяща. А граючись з іншими малими Хухами, радо приставала на всяку забавку, до якої її кликали. І ніколи ніхто не бачив, щоб вона колись гнівалася, чи була роздратованою, або ж мала якісь примхи.

Коротко кажучи, це була дуже гарна Хушка, може, ліпша, як всі інші Хухи в тому лісі.

Звали її Моховинка.

Ми, люди, всіх Хух звемо просто Хухами, так само, як і вони кажуть на всіх нас просто "Люди". А тим часом Хухи бувають різні. Ті, що живуть у лісі, зветься лісовими; ті, що по проваллях та скелях, — печерницями; що понад річками та озерами, — очеретянками; ті, що у високій траві та бур'янах, — бур'янками. Бувають ще: степовички, байрачні, левадні. Тільки немає болотянок, бо всі Хухи, як котики, не люблять вогкого.

Моховинка була зроду лісовою Хухою, й не тільки лісовою, а ще й боровинкою, бо народилася вона у густому-густому старому бору, де споконвіку жив увесь її славний рід. Відомо ж бо, що Хухи з роду в рід живуть по одних і тих самих місцях. Переселяються ж тоді, коли щось зруйнує милу їм їхню батьківщину.

А це буває дуже, дуже тяжко, й вони гірко плачуть. Правда, люди здебільшого того плачу не розуміють, думають, що то стогне вітер, чи скриплять дерева в лісі, або пищать миші в полі. Бо ж люди дуже рідко помічають та розуміють чужі сльози...

Однак тому великому бору, в якому жила Моховинка, нічого не загрозувало. Лісник доглядав, щоб ніхто не кинув сірничка, хлопці глибоко всередину ходити боялися, рубали ж ліс тільки невеличкими частками, й він швидко виростав знову...

Втім бору, між корінням великої сосни, зробила на осінь Моховинка собі хатку. Заблудити вона не могла ніколи, бо ту сосну легко пізнати: на прикорні вона ділиться на три товстих стовбури. Моховинка заложила всі дірки сосновими галузками, а щілини й зокола, й зсередини — м'яким зеленим мохом.

Була вона й сама така пухка, як мох. Мала довгу вовночку, що, мов шовком, вкривала все її тільце. Сама тільки мордочка була голенька й нагадувала садову жовто-фіолетову квіточку — "братки". Та були ще в неї голенькі зісподу, рожеві лапки.

Як і всі інші Хухи, Моховинка так само мала мінливу вовночку, яка враз сама собою робилася того кольору, що й ті речі, біля яких бувають Хухи. Моховиночка найчастіш була зеленою, бо рідко відбігала від своєї зеленої хатки. Але ж, коли вона бігала по соснових старих глицях, що лежали на землі, то ставала такою ж рудувато-червоною, як вони. Біля потоку була вона блакитною, як вода; на піску — жовтою, як пісок; між кущами шипшини — рожевою; на вереску — фіолетовою, на снігу ставала білою.

Через те люди так рідко й помічають Хух. Хоча ж і те треба казати, що люди взагалі дуже неуважні: вони мало дечого помічають навколо себе. До того ж далеко-далеко не кожний може побачити Хуху...

Одного дня Моховинка прокинулася спозаранку: ще й не світало. Прокинулася, бо їй стало холодно. Вона виглянула віконцем й побачила, що по лісу на глицях й на деревах лежить якась срібна пелена. Спочатку вона помислила, що то була імла, але ж коли придивилася краще, то помітила, що те було не подібне ні на імлу, ні на важкий туман, що часом котив бором. А був то перший сніг, бо вже починався підзимок.

Щоби не змерзнути, Моховинка витягла зі своїх зимових запасів сухого моху й затулила щільненько вхід у хатку. Потім знову скрутилася клубочком та й заснула. Але недовго вона спала. Збудив її якийсь страшний звук. Почула вона, неначе хтось міцно гупнув біля неї, аж у вухах задзвонило. Сама ж вона так підплигувала на своєму ліжку, аж її ніжки вгрузли в мох, а манісінька подушечка з м'якенької кульбаби покотилася на долівку. Тої ж хвилини щось гупнуло знову, ще дужче, Хуха прожогом відчинила віконце й побачила чоловіка.

То був дід у великих повстяниках, що майже цілком заступали їй дивитися. Він вихнувся, щось блиснуло в повітрі й те блискуче вдарило по сосні. Знову аж луна пішла від того дзвінкого удару, а її сосна жалібно застогнала.

Перелякана Моховинка притьмом плигнула до дверей й між дідовими ногами проскочила надвір. Навколо стояло вже чимало інших Хух й сумно дивилися, як дід рубав сосну. Їм було боляче слухати, як плаче та красна, троїста сосна. Але ж що вони такі манесенькі, що могли зробити? Як могли їй допомогти?

Тільки ж один старий, мудрий і досвідчений Хо-Суковик надумався.

— По тому, як той дід поспішає та оглядається, — промовив Суковик, — я бачу, що він робить це не по правді! А біжіть, лишень, діти, до лісника, пищіть, шкрябайте йому у віконце, аж поки він не прокинеться. Забіжіть котрийсь по дорозі до Лісовика, скажіть і йому: він щось вигадє...

Хухи мерцішій покотили до лісничкової хатинки. Там вони пищали, хрокали, стукали у вікна, аж поки не прокинувся лісник.

— Що воно за знак? — промовив він сам до себе. — Дерева стоять й не поворухнуться, а воно щось шумить та пищить. Чи не Хухи часом?

Тоді Хухи почали ще дужче шкрябати по шибях.

Лісник накинув кожушину на плечі й вийшов за поріг. Тут його призвичаєне вухо здалеку вловило стук сокири. Він хутчій вхопив рушницю й побіг у ліс. А поперед нього біг його ловецький пес, а ще поперед пса котили щасливі Хухи. Та тільки ж дід ще здалеку зачув небезпеку й подався тікати.

І таки втік. Але ж Моховинчину хатинку було знищено, сплюндровано. Одну стіну було зовсім вивалено, мох понівечено й розкидано, а всередину не можна було й пролізти: стільки там валялося великих й малих трісок та кори. Прийшла на Моховинку біда...

Що було робити?.. Проситися до когось в хатку було незручно, бо у Хух такий звичай, що кожна доросла Хуха повинна мати свою окрему хатинку. Через те вони й будують такі манісінські хатки, що навіть удвох там не можна зручно поміститися. Турбувати ж навіть рідних батьків, чи там сестер, або братів жодна Хуха собі не дозволить. Отож лишалось одно: шукати нового помешкання, дарма що всі родичі й знайомі кликали Моховинку до себе жити.

Одубілими рожевими лапками побігла Хуха по білому, холодному снігу, заглядаючи під кожне дерево, під кожний кущик. Але ж в тому лісі було повно Хух. Скрізь, де тільки було дупло чи якась нірка, – там уже була інша Хуха або Хо.

Моховинка бігла все далі й далі. Була вже й обідня пора, а вона ще зранку нічого не їла. Охляла, знесилилась, перемерзла. Ледве пересувала ноженнями, але ж мандрувала все далі. Нарешті скінчився ліс, й Моховинка вийшла на узлісся. Там побачила вона незрозумілі їй величезні білі купи. Здалека вони були подібні до того, в чому жив лісник. Коли ж вона наблизилась до них, то вчула, що відтінь тягне теплом й чимсь дуже смачно пахне.

З одного боку меншої купи вгледіла вона дощову соснову стіну. Під нею було кілька щілин, якими можна було пролізти. Моховинка заглянула в дірку й побачила велику теплу хату. В тій хаті лежали дві великі білі тварини, подібні до диких кіз або сарн. Вони мали роги й довгі, як у Водяника, борода, але дивились на неї лагідно своїми жовтими очима.

Моховинка часто бачила диких кіз, навіть влітку гралася з деякими козенятками, то й тепер вона не злякалася цих незнайомих створінь, бо вони трохи нагадували тих, що були в лісі. Через те вона привіталася й пролізла щілиною під ворітьми в козячий хлівець...

Тут було тепло, було багато запашиного сіна, що так само гарно пахло, як і її улюблений мох. Господарі були лагідні, дуже співчутливо вислухали, яке трапилося їй нещастя, й самі запросили її тут лишитись та оселитись. І хоча, звичайно, Хухи не живуть по хлівах, – Моховинка не мала чого іншого робити.

Так і стала Хуха-боровинка Хухою хлівною...

Через якийсь час відчинилися ті дверцята, під якими пролізла Моховинка, й у хлівець вступила дівчинка. Вона була гарнесенька, білява, з блакитними очима. І одразу сподобалась Моховинці.

Дівчинка увійшла з дійницею та шматочком хліба, що був дуже смачний, бо Хуха потім знайшла на соломі три крихітки й наїлася досхочу. Дівчинка пестила кіз, цілувала їх в рожеві мордочки, подоїла молочко, щільненько затулила дверцята й пішла собі. Так щодня приходила вона кілька разів у хлівець. Так само приходив сюди й сам господар, що приносив козам їсти. А коли стало кілька тепліших днів, то вкупі з дівчинкою щоразу був і манесенький хлопчик. Він був такий самий милий, як і його сестриця...

Минав день за днем. Тихо й спокійно жила в козячому хліві Хуха-Моховинка. Було їй тут тепло, мала вона м'яку постіль, їжа була смачна та поживна. Могла вона їсти досхочу запашиного сіна, майже щодня знаходила кілька крихіток хліба, а часто могла ще й полизати краплинку молочка, що іноді вибризкувалось з дійниці на сіно.

Одного бракувало Моховинці: не було тут ніде поблизу жодної іншої Хухи. А кожний знає, як тяжко жити без рідного товариства в чужій стороні!..

І Хуха мріяла й удень і вночі, коли ж прийде час, що вона зможе повернутись до своєї Батьківщини. Однак тільки мріяла, бо що далі, то все ставало холодніше, а Моховинка боялася виткнути на мороз свою жовто-фіалову мордочку. Вона ще не знала, що по зимі завжди приходиться весна. Сподівалася ж тільки того, що, коли вже вона зовсім виросте й у неї зробиться дуже густа вовночка на кожушку, – тоді тільки зможе вона, не боячись морозів, повернути до Рідного Краю.

Одного дня в хліві трапилось нещастя.

Як приходив увечері господар з великим оберемком сіна для кіз, то його зненацька покликали з хліва. Він поспішав й забув узяти із собою ту сітку, в якій звичайно приносив сіно. Отже, вночі в ту сітку й заплуталась старша коза Лиска. Чим дужче вона борсалася в ній, тим дужче заплутувалась. Вранці Моховинка побачила Лиску зовсім безпорадною. Вона лежала зі спутаними ногами, голова також застромилася в поплутані мотузки, бідна коза не могла поворухнутись, а тільки жалібно мекала. Менша кізка Оришка ходила навколо своєї подружки, лизала її, обнюхувала, також мекала, але не могла їй нічим допомогти.

Тоді Моховинка кинулася кликати дітей. Вискочила вона щілинкою під дверима й побігла до хати. Тут вона вищала, муркотала під вікнами й під дверима, але ніхто в хаті не чув її ніжного голосочку. І тільки тоді, коли вже господар, виходячи надвір, відчинив двері, змогла Хуха проскочити в хату. Тут вона враз ускочила в ліжко до дітей.

Але Хухи не можуть говорити, доки бувають невидимі. Вони тільки пищать, як мишки, або ж муркочуть, як котики. Сили вони також не мають, бо легесенькі, як пушинка, а м'якесенькі, як вата. Тим-то як не намагалася Моховинка розбуркати діток, нічого не могла зробити. Вони тільки крізь сон чули її пухнате тільце, чули, як ніжно вона лоскоче їх своїми лапками по обличчю, й, посміхаючись, спали далі.

І тільки тоді, коли вже мама зварила снідання, пробуркалися дітки. Вони прокинулися веселі й почали розповідати, який гарний їм снівся сон.

– Ненечко! – гукали вони одне поперед одного. – До нас у ліжко вскочило щось таке, мов котик. Тільки то не був котик. Гарнесенький, м'якесенький. Мордочка мов квіточка, а голосок як у мишки.

Але мама їм відповіла:

– То вві сні таке часом ввижається. В житті ж такого не буває. Їжте, дітки, кулешик.

Бідна ж Хуха бігала навколо дітей й не могла їм нагадати про Лиску, що лежала спутана в хліві. І вже аж тоді, коли з хати вийшли тато й мама, Моховинка наважилась показатись дітям. Вона могла це зробити, бо ж ті дітки були дуже добрі. А відомо, що тільки дуже добрі дітки, що ніколи нікого не уразять, тільки ті можуть побачити на власні очі живу Хуху.

Дуже зрадили дитинчата, коли перед них з'явилося те миле звірятко, що вони бачили його вві сні. Хлопчик нахилився до Моховинки, щоб узяти її на руки, але ж вона вислизнула в нього з-поміж пальчиків й тонесеньким голосочком, як струна, продзвонила:

– Хутчії! У нас нещастя! Коза Лиска заплуталася в сітку! – й з тими словами вона побігла до дверей. А за нею побігли й діти...

Так Хуха врятувала свою приятельку Лиску, яка дозволила їй жити в теплому хлівці.

Діти були їй дуже вдячні. Тепер вони приносили Моховинці крихітки всього того, що їм давали найсмачнішого. А Хуха, коли ніде поблизу не було когось із людей, показувалася дітям, гралася з ними, дуже їх бавила.

Ще проминуло чимало часу. Колись на Масляній тато й мама поїхали до другого села в гостину до бабусі. Діти ж запросили Моховинку до хати. Там вони весело забавлялися, бо Хуха була моторна й уміла вигадувати всякі виграшки. Саме тоді, коли вона показувала, як по деревах стрибає вивірка, нечутно відчинилися двері й у хату увійшов отой самий дід, що хотів колись зрубати сосну, в якій жила Моховинка.

– Тікайте, діти! То ж Хуха! – закричав він страшним голосом, уледівши Моховинку, й кинув на неї сокиру, щоб її вбити.

Хуха враз стала невидимою. Однак вона не встигла як слід відскочити й гостряк сокири влучив її по задній ніжці. Вона болісно запищала й, шкандибаючи, попід лавками покотилася до дверей. А той лихий дід почав її лаяти й ганити увесь Хушачий рід.

– То – лихі тварини! – говорив він дітям. – Вони тільки те й роблять, що чинять якесь лихо людям. Та й нема ж чого дивуватись, бо то ж – Нечиста Сила!..

Діти слухали й не могли тому йняти віри. Вони вже й самі добре знали Хуху. Бачили вони навіч, яка вона мила, добра, плоха, нешкідлива. Знали вони, як Моховинка вболівала, коли кому була якась прикрість, пам'ятали, як вона врятувала їхню Лиску. Й тому не могли вони повірити словам злого діда, що говорив про те, чого сам не знав, а тільки чув від інших, також не знаючих людей.

Навпаки, дуже вони жаліли бідну Моховинку, скрізь шукали її, кликали, приносили їй найсмачнішої їжі. Але їжа лишалася незайманою. Хуха ніде не обзивалася...

Поранена Моховинка мовчки чекала під лавкою, аж поки хтось не відчинив з хати дверей. Тоді вона вискочила надвір. На хвилинку забігла в хлівець, попрощалася, красенько подякувала гостинним козам за їхню ласку й пошкандибала до свого рідного бору.

В лісі вже починав танути сніг. Починало вже пригрівати весняне сонечко. Тепер Моховинка вже й без того не боялася холоду, бо ж вона була зовсім дорослою. В лісі вона знайшла маленьку ямочку під каменем, надряпала з-під снігу м'якого моху й зробила собі тимчасову хатинку. Там вона перебувала аж до літа, коли вже могла знайти собі житло.

Всі Хухи-боровинки раділи з її повороту. Залюбки вони слухали її цікаві оповідання про те, як цілу зиму прожила вона з козами та людьми. Й з того часу почали її кликати хатньою Хухою, або кривенькою Моховинкою.

Минув після того цілий рік. Знову у лісі напало багато снігу. Тільки ж тепер Моховинка вже не боялась зими. З поміччю своїх родичів вона вибудувала собі гарнесеньку хатку, наносила повну хижку запасів: сушених грибків, меду, в'ялених ягідок, корінців, суниčního чаю. І жилося їй дуже добре. Удень вона працювала по господарству, а ввечері йшла кудись в гості до подружок. Також робила все, що Хухам загадували Мавки.

Якось довелося їй іти далеко, аж на другий бік лісу на іменини старого, мудрого й всіма поважаного Хо-Суковика. Надворі було дуже холодно. Крутила така віхола, що й світу Божого не було видно.

Моховинка котила з кучугури на кучугуру й вже перебігла аж до середини лісу, коли зненацька вчула стогін. Прислухалась і впізнала: стогнала якась людина. Вона метнулась в той бік й уледіла в наметі майже зовсім заметеного снігом злого діда. Біля нього лежала зрубана сосна. Він безсилів, задубів й, почувуючи, що йому надходить кінець, голосно молився.

– Господи! – стогнав він. – Пробач мені мої гріхи... Я не хотів би покинути цей світ, не покаювшись...

і він почав перелічувати всі злочини та кривди, що вчинив протягом свого життя.

– Але ж, – говорив він, – коли б мені врятуватися на цей раз, то запрясягаюся, що до смерті вже не зроблю жодного лихого вчинку. Не крастиму, не лятимусь, нікого, нікого, навіть мухи не скривджу!..

Шкода стало Моховинці старого, безпомічного діда. Забула вона й про те, як він зруйнував її хатку та вигнав з батьківщини. Як хотів він її зарубати сокирою та на все життя зробив кривенькою. Швидше покотила вона туди, куди йшла, бо знала, що там здибає цілу громаду Хух. Там вона розповіла, що бачила, й

прохала допомогти. Недовго їй довелося й прохати, бо ж всі Хухи мають добре серце. Вони гуртом кинулись до діда, що вже ледве дихав. Одні огорнули його зі всіх боків своїми теплими козушками; інші здмухували з нього сніг; інші лапками розгрібали намет.

Дідові стало тепліше. Він почув, як знову побігла його жилами затужавіла кров. Потім простяг одну руку, вона була вільна, оберся другою на сучок й висмикнув одну ногу, а потім і другу.

Радий та щасливий, виліз він з намету й став на снігу.

Було все навколо сіро. Віхола крутила так, що не можна було вгадати, куди буде праворуч, а де – ліворуч. Дід постояв, а потім застогнав знову.

– Яка з того поміч, що я здолав вилізти з снігу? Все одно в цій віхолі не знайду я дорогу додому. Так чи інакше мені помирати, бо ж хто мені покаже дорогу?!

Тоді перед ним об'явилася Хуха-Моховинка.

– Хуха! – затрусився він і закричав не своїм голосом, шукаючи сокири.

Він одхилився з твердого місця й знову загруз в наметі. Там стояв безпомічний, мов закам'янілий. Але в тій хвили почув тонісінький голосочок:

– Так, я – Хуха! І навіть та сама, якій ти зруйнував торік хатку, а потім у хаті в добрих людей хотів мене зарубати своєю сокирою...

Дід затрусився ще дужче. Він був певен, що тепер Хуха помститься на ньому.

– Але ж тобі нема чого мене боятися! – продовжувала Моховинка. – Знай, що всі Хухи на світі ніколи не шкодять людям, а, навпаки, дуже часто їм допомагають. Ми – добрі й не пам'ятаємо лихого. Це ж ми, Хухи, допомогли тобі вилізти з намету. А тепер я допоможу тобі вийти й з лісу. Не бійся нічого й іди за мною!

Дід все ще стояв нерухомо. Щелепи в нього трусилися, зуби цокотіли, й він не міг вимовити жодного слова.

– Ну, не марнуй часу. Ходім! – ще раз звернулася до нього Моховинка й потихеньку покотила вперед.

На узліссі, коли вже стало видно, як блимають по селянських хатах вогники, Моховинка спинилась.

– Тепер вже я буду вдома! – радісно промовив дід. – Як же я тобі віддячу? – спитав він потім Хуху.

– Хухи не потребують подяки. Вони роблять добро з повинності. Але ж на пам'ятку цього дня я просила в тебе ось про що. Не забудь, що ти обіцяв, коли вже замерзав у наметі. А по-друге: розкажи людям, що з тобою трапилось. А тепер ходи здоров!..

Тої ж миті Моховинка зникла, але ж вона ще чула, як дід щиро їй дякував.

Швиденько вона покотила на Хушині збори, де чекали її веселі вечорниці у старого Хо.

А дід щасливо дійшов до своєї хати й з того часу почав переконувати й дітей, і дорослих, що не слід боятися маленьких, добрих та гарнесеньких Хух...